

SPORT SOHASIDA MOLIYAVIY BOSHQARUV TIZIMI VA MEXANIZMLARI

Boymurotov Botirjon Nizomiddinovich

Toshkent to‘qimachilik va yengil sanoat instituti, assistent

ANNOTATSIYA

Maqolada sport sohasida moliyaviy boshqaruv tizimi va mexanizmlari ilmiy jihatdan asoslab berildi. Jismoniy tarbiya va sportning holati bevosita ishlatilgan tashkiliy-iqtisodiy tizimning samaradorligiga, shu jumladan, moliyalashtirishni rivojlantirish strategiyasi, sport inshootlarining ijobiy imidjini shakllantirish va sport xizmatlari marketingiga bog‘liqdir. Davlatning ishtiroki zarur bo‘lgan joylarga jismoniy tarbiya va sport xizmatlari sohasidagi davlat tomonidan mablag‘ ajratiladi, jumladan, bolalar sporti, ommaviy sport, moslashuv dasturlari uchun. Jismoniy tarbiya va sportning boshqa faoliyati tijorat asosida ta‘minlanishi va bilvosita davlat tomonidan tartibga solinadi. Maqolada moliyaviy boshqaruv tizimlari va uning elementlari, vositalari va qanchalik darajada sportni rivojlantirishga hissa qo‘shishi tahlil qilindi.

Kalit so‘zlar: sport, moliyaviy boshqaruv, yangi texnologiyalar, iqtisodiy jarayonlar, eksperimental ishlanmalar, ilmiy-texnikaviy taraqqiyot.

АННОТАЦИЯ

В статье научно обоснованы система и механизмы финансового управления в сфере спорта. Состояние физического воспитания и спорта напрямую зависит от эффективности используемой организационно-экономической системы, в том числе стратегии финансирования развития, формирования положительного имиджа спортивных объектов и маркетинга спортивных услуг. Государственные средства выделяются в сфере физкультурно-спортивного обслуживания там, где необходимо участие государства, в том числе на детский спорт, массовый спорт, адаптационные программы. Физическая культура и другие виды спортивной деятельности осуществляются на коммерческой основе и косвенно регулируются государством. В статье проанализированы системы финансового управления и их элементы, инструменты и в какой степени они способствуют развитию спорта.

Ключевые слова: спорт, финансовый менеджмент, новые технологии, экономические процессы, экспериментальные разработки, научно-технические разработки.

ABSTRACT

The article provides scientific substantiation of the system and mechanisms of financial management in the field of sports. The state of physical education and sports directly depends on the efficiency of the organizational and economic system used, including the strategy for financing development, forming a positive image of sports facilities and marketing sports services. State funds are allocated in the field of physical education and sports services where state participation is necessary, including children's sports, mass sports, adaptation programs. Physical education and other types of sports activities are carried out on a commercial basis and are indirectly regulated by the state. The article analyzes financial management systems and their elements, tools and the extent to which they contribute to the development of sports.

Keywords: *sports, financial management, new technologies, economic processes, experimental developments, scientific and technical developments.*

KIRISH

Innovatsion iqtisodiy jarayonlarda sportning ahamiyatini ta'kidlash kerak. Yangi texnologiyalarni o'rganish va qo'llash uchun, eksperimental ishlanmalar va ilmiy-texnikaviy taraqqiyotning boshqa atributlari ko'pincha yuqori darajadagi yutuqlar sportida birinchi marta sinovdan o'tkazilib, ekstremal sharoitlarda va odamlar o'z imkoniyatlari chegarasida amalga oshiradi. Moliyaviy mexanizm korxonada mablag'larini boshqarish uchun ishlatiladi va bu ularning funksiyalari va o'zaro munosabatlari tomonidan to'liq va samarali bajarilishiga hissa qo'shishi kerak. Moliyaviy mexanizm - bu iqtisodiy qonunlarning talablariga muvofiq ishlab chiqarishning yakuniy natijalariga samarali ta'sir ko'rsatish maqsadida shakllar va usullarning kombinatsiyasidan foydalangan holda korxonani moliyaviy boshqarish tizimi.

Moliyaviy boshqaruv tizimi quyidagi elementlarni o'z ichiga oladi.

- moliyaviy usullar;
- moliyaviy vositalar (vositalar);
- qonuniy qo'llab-quvvatlash;
- axborot va uslubiy ta'minot.

Moliyaviy usullar moliyaviy munosabatlarga biznes jarayoniga, mablag'larni shakllantirish va ulardan foydalanishga ta'sir qilish usullari. Moliyaviy usullarga quyidagilar kiradi: moliyaviy rejalashtirish, buxgalteriya hisobi, moliyaviy tahlil, moliyaviy tartibga solish va moliyaviy nazorat [1, 23-b.].

Moliyaviy natijalar moliyaviy usullarda ishlatiladigan vositadir. Bularga iqtisodiy faoliyat ta'sir qiladigan iqtisodiy ko'rsatkichlar kiradi: foyda, daromad,

solliq, moliyaviy sanksiyalar, narx, dividendlar va foizlar, ish haqi, shuningdek amortizatsiya, o'zaro badallar, ustav kapitaliga badallar, portfel investitsiyalari va boshqalar.

Moliyaviy vositalarga ikkala asosiy vositalar (debitorlik va kreditorlik qarzlari, aksiyalar) va derivativlar (moliyaviy imkoniyatlar, fyuchers va forvardlar, foiz stavkalari va valyuta svoplari) kiradi [2, 67-b.].

Moliyaviy aktivlik quyidagi shakllarda bo'lishi mumkin: naqd pul, naqd pul olishning shartnomaviy huquqi, moliyaviy vositani boshqa kompaniya bilan almashtirish uchun shartnoma huquqi, boshqa kompaniyaning kapital vositasi. Moliyaviy majburiyat bu moliyaviy aktivni topshirish yoki almashtirish bo'yicha har qanday shartnoma majburiyatidir.

Moliyaviy vositalar bilan operatsiyalar xavflar bilan birga keladi: narx, valyuta, foizlar, bozor, kredit, likvidlik, pul oqimi va boshqalar.

Korxonaning moliyaviy mexanizmining ishlashini huquqiy ta'minlashga qonun hujjatlari, boshqaruv organlarining buyruqlari, buyruqlari, xatlari va boshqa huquqiy hujjatlari kiradi. Korxonalarining moliyaviy mexanizmlari faoliyatini tartibga solishda aylanma mablag'lar normalari va standartlari, amortizatsiya stavkalari, tarif va soliq stavkalari qo'llanilishi ta'minlanadi [3, 231-b.].

Moliyaviy mexanizmning ishlashini axborot bilan ta'minlash har xil turdagi va iqtisodiy, tijorat, moliyaviy va boshqa ma'lumotlardan iborat. Ushbu ma'lumotlarga sheriklar va raqobatchilarning moliyaviy barqarorligi va to'lov qobiliyati, narxlar, valyuta kurslari, dividendlar, tovarlar, fond va valyuta bozoridagi foizlar to'g'risidagi ma'lumotlar kiradi.

Shunday qilib, boshqaruv jarayoni sifatida moliyaviy menejment moliyaviy mexanizmdan foydalanishga asoslangan - moliyaviy tizimni tashkil etish, rejalashtirish va undan foydalanish tizimi. Moliyaviy mexanizm - bu moliyaviy sohada boshqaruv qarorlarini ishlab chiqish va amalga oshirish jarayonini tartibga soluvchi asosiy elementlar tizimi, ya'ni korxonalarini moliyaviy boshqarish tizimi. Moliyaviy mexanizm ularning funksiyalari, o'zaro munosabatlari tomonidan eng samarali tarzda amalga oshirilishiga yordam berishi kerak.

Ishlab chiqarish tizimini boshqarish siyosati moliyaviy siyosat bilan belgilanadiganligi sababli, moliyaviy siyosat usullari va usullari sizga tahlil qilish va baholash imkonini beradi:

- davom etayotgan jarayonlar va hodisalarning belgilangan maqsadlarga muvofiqligi;
- boshqariladigan jarayonlarga ta'sir qilish qobiliyati va imkoniyatlari nuqtai nazaridan moliyaviy siyosat samaradorligi;

Moliyaviy va siyosiy munosabatlarni moliyaviy boshqaruv strategiyasi va taktikasini moslashtirish uchun real sharoitlar va imkoniyatlarga muvofiqligi.

Missiyani ishlab chiqishda me'yoriy hujjatlar talablari, bozorning kosmik segmentlari (mahsulot iste'molchilari) tahlili natijalari, korporativ tashkiliy-iqtisodiy mexanizmning holati, resurslar, atrof-muhit sharoiti (omillar) hisobga olinadi. Missiya asosida korporatsiya maqsadlarni (eng umumiy ko'rsatmalarni) va muayyan muhim sohalardagi faoliyat strategiyasini belgilaydi [4, 89-b.].

Mutaxassislarning fikriga ko'ra, strategik rejalashtirish maqsadlarni belgilash va sabablarni aniqlashni o'z ichiga oladi

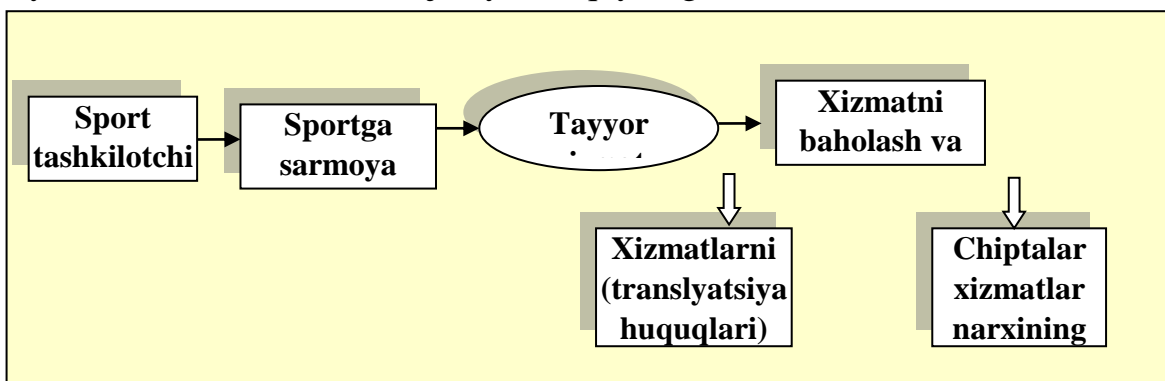
Sportni moliyalashtirish tizimida muhim rol ni kirish chiptalarini sotib olish va sotish, sport musobaqalari va tadbirlarining televizion, radio va Internet-translyasiyalariga obuna bo'lish huquqi. * Asosiy mahsulot namoyish etiladigan professional sport turlari uchun cheklangan sonlar mavjud. uni sotish usullari.

Birinchidan, sport anjomini (xizmatini) musobaqada haqiqatan ham qatnashgan, stadionlar va sport majmualariga maxsus tashrif buyurgan tomoshabinlarga sotish mumkin. Ushbu odamlar sport musobaqalarini "tomosha qilish" huquqini to'lab, sportni moliyalashtirishning birinchi manbasini (bilet deb ataladigan) tashkil etadigan kirish musobaqalari va mavsum chiptalarini sotib olishadi.

Ammo, ko'pincha musobaqalarni tomosha qilishni xohlaydigan sport muxlislari stadion yoki sport inshooti sig'adigan joydan ko'ra ko'proq narsa bo'lishi ko'pincha sodir bo'ladi. Ko'pgina sport ishqibozlari har xil sharoitlar (moliyaviy sabablar, ish joyida ishlash, xizmat safari va boshqalar) sababli o'yinlar va musobaqalarni o'tkazish joylariga shaxsan tashrif buyurolmaydilar. Va keyin, ushbu keng iste'molchilar talabini qondirish uchun texnik vositalardan - radio, televizor, Internet foydalaniladi. Shunday qilib, sport mahsulotlarini sotishning ikkinchi muhim vositasi elektron ommaviy axborot vositalari (ommaviy axborot vositalari) bo'lib, ular bir tomondan, muxlislarning sport xizmatlariga bo'lgan ehtiyojini qondiradi, boshqa tomondan, musobaqalarda va sport musobaqalarida o'z hisobotlariga reklama kiritish orqali daromad oladi. kliplar. Ushbu hajmda elektron ommaviy axborot vositalari mavjud talab va taklifni o'zida mujassam etgan sport va keng auditoriya o'rtasida tijorat vositachisi vazifasini bajaradi.

Sport mahsulotlarini chiptalar va obunalar, shuningdek elektron vositalar orqali sotish xususiyatlari biz quyida ko'rib chiqamiz. Sport klublari yoki boshqa sport biznes tuzilmalari tomonidan moliyaviy mablag'larni jalb qilishning asosiy vositalaridan biri bu ular ishlab chiqaradigan xizmatlarga chiptalarni sotish hisoblanadi. Sport tashkilotlari tomonidan ko'rsatiladigan xizmatlar oraliq ichki jarayonlarning yakuniy mahsuloti - ishlab chiqarish, mashg'ulot, transport, reklama,

marketing, kommunal xizmat va boshqa xarajatlarni tayyorlash. Oraliq jarayonlarning umumiy qiymati, shuningdek inson resurslarining sifati oxirgi foydalanuvchilarga sotilishi kerak bo'lgan xizmatning mumkin bo'lgan narxini belgilaydi. Sxematik ravishda bu jarayonni quyidagicha ifodalash mumkin (1-rasm).

1-rasm. Sport xizmatlarini ishlab chiqarish va sotish sxemasi.

Dastlab, sport biznesining tashkilotchisi xodimlar, vositalar, jihozlar, sportchilar, murabbiylar, menejerlarga tegishli investitsiyalarni amalga oshiradi. Barcha zarur manbalar olingandan so'ng, zarur xizmatlar va sport xizmatlarini ishlab chiqarish bo'yicha tadbirlar boshlanadi. Professional sport klublari uchun bu o'quv jarayonining yagona tayyorgarlik bosqichi, murabbiylarning intellektual ishi, moliyaviy, texnik va moddiy resurslarni birlashtirishdir. Ushbu omillarning barchasini birgalikda bajarish natijasida sport shousi sifatida amalga oshiriladigan xizmat yaratildi [5, 76-b.].

Fitnes klublari uchun vaziyat biroz boshqacha. Bu erda zarur tadbirkorlik qobiliyati va ishlab chiqarish omillarini birlashtirish natijasida odamlarning go'zallik, sog'liq, faollik, aloqa, uzoq umr ko'rish ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan boshqa xizmatlar ishlab chiqarilmoqda.

Sport biznesi tomonidan ishlab chiqariladigan xizmatlar to'g'ridan-to'g'ri iste'mol qilish va keyinchalik qayta sotish uchun sotib oladigan ko'plab iste'molchilarning bo'sh vaqtlarini to'ldirishga mo'ljallangan. Birinchi holda, sport biznesi o'z xizmatlarini oxirgi foydalanuvchilarga sotadi - bu jarayon B2S deb nomlanadi (iste'molchilar (mijozlar uchun biznes) - iste'molchilar (xaridorlar) uchun biznes, ikkinchisida - boshqa tadbirkorlarga yoki korxonalariga - B2B (biznesdan biznesga - biznesdan biznesga).) Iste'molchilarning ushbu asosiy toifalariga tayyor yoki potensial (kelajakda ishlab chiqariladigan) sport xizmatlarini baholash va sotish jarayoni quyida muhokama qilinadi.

Boshlash uchun biz sport xizmatining egaligini aniqlaymiz. Xizmatning egasi rasmiy ravishda ro'yxatdan o'tgan ishlab chiqaruvchidir, u sportchilar va murabbiylar, savdo markalari, kompaniya nomlari, patentlarga oid barcha huquqlarga ega va ushbu faoliyat turiga tegishli litsenziyalarga ega. Xizmatga egalik qilish ishlab

chiqaruvchiga uni mustaqil ravishda qonuniy ravishda sotish imkoniyatini beradi. SHu bilan birga, ishlab chiqaruvchi o'zi tomonidan ishlab chiqarilgan sport va boshqa xizmatlarni turli yo'llar bilan amalga oshirishi mumkin.

Muvaffaqiyatli biznes uchun sport tashkilotining moddiy bazasi va moliyaviy resurslari muhim rol o'ynaydi. Ushbu muhim tarkibiy qismlarsiz biznesni yuritish juda qiyin, garchi bu iqtisodiy faoliyatning ma'lum bosqichlarida mumkin bo'lsa. O'zining moddiy bazasi va etarli mablag'i bo'lmagan holda, sport tashkiloti qarzga botib yashashga majbur bo'ladi, bu esa barcha ishlarida salbiy iz qoldiradi. Sport tashkilotining ushbu rejimida ishlashning eng yaxshi natijasi bankrotlik va bozordan chiqishdir.

XULOSA.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, investitsiya dasturini ishlab chiqish jarayonida sport xizmatlari bozorining rivojlanishi va sport imkoniyatlari aniqlanadi. Shu munosabat bilan iqtisodiyotni modernizatsiyalashda sport majmualari faoliyatidan foydalanishning samaradorlik darajasini yanada oshirish, sport xizmatida raqobat muhitini shakllantirish, kelgusida sport xizmatiga bo'lgan talabni yanada chuqurroq o'rganish, sport tashkilotlarida innovastion faoliyatni yanada rivojlantirish sohasidagi vazifalarni hal qilish dolzarb masalalardan hisoblanadi. Bunga yo'l qo'ymaslik uchun sport tashkiloti muammosiz rivojlanish uchun etarlicha moddiy va moliyaviy imkoniyatlarga ega bo'lishi kerak, ular boshqa barcha biznes operatsiyalari - aksiyalar, raqobatbardosh va mashg'ulot faoliyati, xodimlarga ish haqi va bonuslarni to'lash, transfer faoliyati va boshqalar uchun asos bo'ladi.

ADABIYOTLAR (REFERENCES)

1. Экономические и социальные аспекты развития спортивных услуг: Монография /Под. ред. Н.А. Восколович – Москва: ТЕИС, 2012. - 144 с.
2. Восколович Н.А. Экономика платных услуг. - Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2007.
3. Галкин В.В. Экономика спорт и спортивный бизнес. Учебное пособие.- Москва: Кнорус,2009. - 320 с.
4. Гурков И.Б. Стратегический менеджмент организации. Учебное пособие. – Москва: ТЕИС, 2009. - 250 с.
5. Shomurodov H.S. O'zbekistonda jismoniy tarbiya va sport faoliyatida tadbirkorlik. Monografiya. - Toshkent: "Tafakkur qanoti", 2014.